

Особенности подготовки нефинансовой отчетности корпораций

Стаття присвячена розкриттю особливостей впровадження міжнародних стандартів з нефінансової звітності зарубіжними та вітчизняними корпораціями. Розглянуто окремі аспекти організаційних засад впровадження і використання нефінансової звітності, як основного інструмента соціально відповідального бізнесу. Виявлено, що найбільш широкого використання в світі отримали стандарти GRI – міжнародні стандарти зі сталого розвитку, розроблені Глобальною ініціативою із звітності. Аналіз структури звітування зі сталого розвитку дозволив зробити висновок, що використання стандартів GRI при підготовці звітів є більш притаманним для європейських компаній, ніж для американських чи азіатських. Досліджено динаміку складання звітності зі сталого розвитку компаніями, які використовують стандарти GRI при складанні нефінансової звітності. На основі стандартів міжнародних організацій в сфері звітності з корпоративної соціальної відповідальності визначено переваги нефінансової звітності для корпорацій. Розкрито особливості соціально відповідального бізнесу в Україні, також фактори впровадження міжнародних стандартів з нефінансової звітності вітчизняними корпораціями.

Ключові слова: нефінансова звітність, сталий розвиток, корпоративна соціальна відповідальність, соціальний звіт.

Особенности подготовки нефинансовой отчетности корпораций

Статья посвящена раскрытию особенностей внедрения международных стандартов нефинансовой отчетности зарубежными и отечественными корпорациями. Рассмотрены отдельные аспекты организационных основ внедрения и использования нефинансовой отчетности, как основного инструмента социально ответственного бизнеса. Выявлено, что наиболее широкое использование в мире получили стандарты GRI - международные стандарты по устойчивому развитию, разработанные Глобальной инициативой по отчетности. Анализ структуры отчетности по устойчивому развитию позволил сделать вывод, что использование стандартов GRI при подготовке отчетов более характерно для европейских компаний, чем для американских или азиатских. Исследована динамика составления отчетности по устойчивому развитию компаниями, которые используют стандарты GRI при составлении нефинансовой отчетности. На основе изучения стандартов международных организаций в сфере отчетности по корпоративной социальной ответственности определены преимущества нефинансовой отчетности для корпораций. Раскрыты особенности социально ответственного бизнеса в Украине, а также факторы внедрения международных стандартов нефинансовой отчетности отечественными корпорациями.

Ключевые слова: нефинансовая отчетности, устойчивое развитие, корпоративная социальная ответственность, социальный отчет.

Peculiarities of Preparation of Non-financial Corporate Reporting

The article addresses the characteristics of implementation of international standards for non-financial reporting by foreign and domestic corporations. Considered are specific aspects of organizational principles of implementation and use of non-financial reporting as the main tool of socially responsible business. It was found that

the most widespread use in the world received the GRI standard - international standards on sustainable development, designed by Global Initiative on Reporting. Analysis of the structure of reporting on sustainable development led to the conclusion that the use of GRI standards in preparation of reports is more common for European companies than for American or Asian ones. Researched has been the dynamics of reporting on sustainable development by the companies that are using GRI standards in the preparation of non-financial reporting. Based on the standards of international organizations in the field of corporate social responsibility established have been the advantages of non-financial reporting for corporations. Given are the features of socially responsible business in Ukraine, as well as the factors for implementation of international standards on non-financial reporting by domestic corporations.

Keywords: *non-financial reporting, sustainable development, corporate social responsibility, social report.*

Постановка проблеми. Сьогодні більшість світових корпорацій приділяють значну увагу концепції сталого розвитку та соціальної відповідальності бізнесу. В цьому контексті, великі компанії, які займають провідні позиції в різних галузях економіки, переходять до якісно нового підходу в управлінні корпорацією, зорієнтованому на її результатах в сфері сталого розвитку. Даний підхід передбачає регулярне звітування про економічну, екологічну та соціальну результативність діяльності корпорації, що сприяє підвищенню її інвестиційної привабливості на ринку, дозволяє створити їй позитивний діловий імідж та ділову репутацію перед державою та суспільством, підсилити прозорість та інвестиційну привабливість.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню практики впровадження нефінансової звітності корпораціями присвячені праці В. Воробей, І. Журовської [3], С. Король [5], М. Кутузової [6], В. Шаповал [11], М. Шигун [12] та ін. В цих роботах проаналізовано сучасний стан нефінансового звітування в світі, особливості розкриття корпоративних звітів компаніями, визначено інструментарій розробки нефінансових звітів та способи стимулювання подальшої професіоналізації нефінансової звітності в Україні. Дослідники доводять, що формування нефінансової звітності підвищує рівень інформованості суспільства про діяльність компаній, служить важливим джерелом інформації для експертів, аналітиків, які представляють різні групи зацікавлених сторін, у тому числі за кордоном. На необхідність удосконалення існуючої методології обліку і звітності з метою розкриття інформації про об'єкти «живої економіки» звертає увагу у своїх дослідженнях В.М. Жук [1, 2].

Проте, вітчизняні корпорації не мають практичного досвіду в сфері соціально відповідального бізнесу та потребують створення власної внутрішньої концепції корпоративної соціальної відповідальності, враховуючи при цьому міжнародні тенденції, що і визначає актуальність даного дослідження.

Метою статті є розкриття особливостей впровадження міжнародних стандартів з нефінансової звітності зарубіжними та вітчизняними корпораціями.

Основні результати дослідження. Звітність зі сталого розвитку представляє собою практику вимірювання та розкриття інформації внутрішнім та зовнішнім зацікавленим сторонам, предметом якої є результати діяльності корпорації по відношенню до цілей сталого розвитку [8].

Ряд організацій в світі пропонують використовувати розроблені ними стандарти складання соціальної звітності, однак лише деякі з цих стандартів широко використовуються в міжнародній практиці, набувши статусу міжнародних стандартів нефінансової звітності. Найбільш вживаними є стандарти GRI – Міжнародні стандарти зі сталого розвитку, розроблені Глобальною ініціативою із звітності.

Глобальна ініціатива зі звітності (*Global Reporting Initiative, GRI*) була створена в 1997 році Коаліцією за екологічно відповідальний бізнес. Перший проект GRI у сфері сталого розвитку, що містить набір критеріїв, на основі яких будується звітність з економічної, екологічної та соціальної результативності компаній, пройшов випробування більш ніж в 20 компаніях [4]. В основі підходу GRI лежить концепція сталого розвитку, тобто знаходження балансу між потребами нинішнього покоління в економічному добробуті, сприятливому навколишньому середовищі й соціальному добробуті та аналогічними потребами майбутніх поколінь [9].

Згідно результатів дослідження Центру корпоративного громадянства Бостонського Коледжу та компанії Ernst & Young, проведеного у 2013 році, більше ніж 2/3 респондентів відмітили, що їхні організації використовують стандарти GRI при підготовці нефінансової звітності [19].

Станом на 2012 рік, уряди або фондові біржі 33 країн досягли деякого рівня розвитку звітності зі сталого розвитку. Це такі країни, як: Аргентина, Німеччина, Мексика, Австралія, Греція, Нідерланди, Австрія, Угорщина, Норвегія, Бразилія, Індія, Саудівська Аравія, Канада, Індонезія, Сінгапур, Китай, Ірландія, Південна Африка, Данія, Італія, Іспанія, Еквадор, Японія, Швеція, Єгипет, Корея, Туреччина, Фінляндія, Люксембург, Великобританія, Франція, Малайзія, США. Структуру звітування зі сталого розвитку за географічними регіонами світу наведено на рис. 1.

Таким чином, можна стверджувати, що найбільшу частку компаній, які подають нефінансову звітність серед досліджуваних регіонів світу, займають компанії Європи. Саме зазначені компанії надають найбільшу кількість звітності зі сталого розвитку (47 %). Проведений аналіз поширення складання звітності зі сталого розвитку корпораціями за географічними регіонами показав, що використання стандартів GRI при підготовці звітів є більш притаманним для європейських компаній, ніж для американських чи азійських.

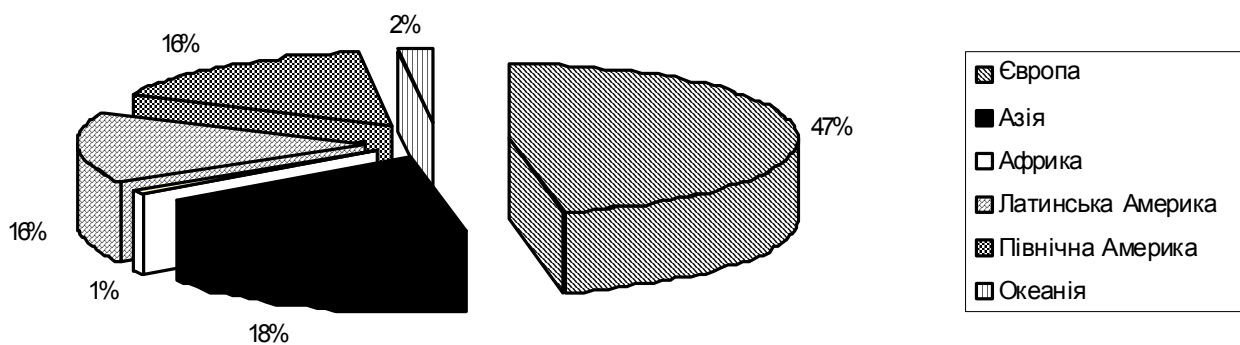

Рис. 1. Звітність зі сталого розвитку за географічними регіонами в 2012 р. [8]

Згідно даних офіційного сайту Глобальної ініціативи зі звітності, щорічно збільшується кількість звітів, складених компаніями за

стандартами GRI. Динаміка підготовки звітності зі сталого розвитку за стандартами GRI в світі наведена на рис. 2.

Рис. 2. Динаміка розвитку звітування за стандартами GRI [8]

Як видно з рис. 2, кількість звітів, складених за стандартами GRI компаніями по всьому світі з кожним роком збільшується, досягнувши значення в 2012 році – більше 2,5 тис. звітів.

Стандарти GRI при складанні нефінансової звітності використовують такі відомі компанії як 3M, Intel, Johnson & Johnson, Alcoa, AT&T, Bristol-Myers Squibb, DuPont, Ford Motor Corporation, Hewlett Packard, Nike, Polaroid, Procter & Gamble (США), Adam Opel, BASF AG, Bayer AG, Deutsche Telekom, Volkswagen AG (Німеччина), British Airways, BT Group, Severn Trent, Shell International (Великобританія), Canon, Hitachi, Mitsubishi Corporation, Fujitsu, Nippon Steel, Pioneer Group, Seiko Epson, Sharp, Toshiba Corporation (Японія), Electrolux, Scandinavian Airline Systems, Volvo Car Corporation (Швеція), Gaz de France, Renault (Франція), Budapest Power Plant (Угорщина), MTR Corporation (Китай), Nokia (Фінляндія), Novartis International AG (Швейцарія), Philips Electronics (Нідерланди) та інші [6]. На даний час база даних звітності зі сталого розвитку організації GRI налічує 15653 звіти, з яких 14737 підготовлені відповідно до стандартів GRI [8].

Стисла характеристика діяльності міжнародних організацій, які пропонують розроблені ними

стандарти в сфері звітності з корпоративної соціальної відповідальності, наведена в табл. 1.

Подання компанією нефінансової звітності формує довіру до неї з боку різних груп впливу. Зокрема для працівників компанії така звітність є значним стимулом і доказом статусності роботи, роз'яснюючи соціальну вагу їх роботи, сприяє формуванню іміджу відповідального роботодавця серед молодих спеціалістів [12].

Таким чином, можна виділити переваги нефінансової звітності для корпорацій: більш глибоке розуміння ризиків і можливостей, з якими стикається організація; розвиток уявлення зацікавлених сторін про вплив сталого розвитку та його процесів на навколишнє середовище; здатність порівняння продуктивності всередині та між організаціями; можливість довести до свідомості широкого кола громадськості інформацію про дії компанії з метою реалізації соціальних програм; покращення репутації компанії в очах суспільства, що стимулює попит на товари; висока довіра зацікавлених осіб-менеджерів; збільшення інвестицій в прозорі підприємства; розвиток інноваційних технологій.

Міжнародні організації, які розробляють міжнародні стандарти звітності зі сталого розвитку [13-18]

Організація	Рік заснування	Зміст діяльності організації
Міжнародна організація по стандартизації (<i>International Organization for Standardization, ISO</i>)	1947	Одна з найбільш крупних організацій, що займається розробкою міжнародних стандартів, які поширюються майже на всі аспекти технології та бізнесу, в тому числі в сфері соціальної звітності (ISO 26000)
Конференція ООН з торгівлі та розвитку (<i>United Nations Conference on Trade and Development, UNCTAD</i>)	1964	Діяльність спрямована на створення умов для подальшої інтеграції країн, що розвиваються в світову економіку в контексті їх внутрішньої політики та міжнародних умов. Головною задачею Конференції є створення форуму для міжурядових обговорень, проведення досліджень та надання технічної допомоги з метою забезпечення сталого розвитку світової економічної системи
Фінансова ініціатива Організації об'єднаних націй з оточуючого середовища (<i>United Nations Environment Programme Finance Initiative, UNEP FI</i>)	1992	Була створена в якості платформи, яка пов'язує ООН та фінансовий сектор у всьому світі. Ініціатива працює більше ніж з 200 членами в трьох фінансових секторах: банківська справа, страхування та інвестиції, які визнають сталий розвиток як частину колективної відповідальності за результати своєї діяльності для оточуючого середовища та суспільства
Світова організація «AccountAbility»	1995	Допомагає корпораціям, некомерційним організаціям та урядам країн впроваджувати етичну, екологічну, соціальну та управлінську підзвітність у свої організаційні структури
Глобальна ініціатива із звітності (<i>Global Reporting Initiative, GRI</i>)	1997	Сприяє використанню звітності зі сталого розвитку в якості засобу підтримки стійкості організації та сприяння сталості глобальної економіки. Місія організації – зробити звітність зі сталого розвитку стандартною практикою для компаній у всьому світі. Розробляє міжнародні стандарти звітності зі сталого розвитку
Проект Carbon Disclosure (<i>Carbon Disclosure Project, CDP</i>)	2000	Пропонує он-лайн анкету для компаній, які шукають спосіб скласти звіт про їх вплив на оточуюче середовище
Міжнародна рада з інтегрованої звітності (<i>The International Integrated Reporting Council, IIRC</i>)	2010	Міжнародна рада з інтегрованої звітності є глобальною коаліцією регуляторів, інвесторів, компаній, недержавних організацій, яка розробляє стандарти інтегрованої звітності, що дозволяє компаніям комплексно оцінювати їх фінансові, соціальні показники та показники діяльності в екологічній сфері та сфері управління
Рада зі стандартів обліку сталого розвитку (<i>Sustainability Accounting Standards Board, SASB</i>)	2011	Неприбуткова організація, яка розділила компанії на десять секторів, які охоплюють 89 галузей, за ступенем використання їх ресурсів та потенціалом, та розробила для них стандарти обліку та звітності зі сталого розвитку для розкриття інформації про їх екологічний, соціальний та управлінський вплив на оточуюче середовище. Особливостями стандартів є те, що вони призначені для використання корпораціями, акції яких котируються на американській фондовій біржі

Рівень поширення нефінансової звітності в Україні значно нижчий ніж в інших країн, а тому така звітність має значний потенціал для розвитку. Зважаючи на недовгу історію нефінансового звітування українські компанії обережно підходять до розкриття інформації про нефінансові аспекти своєї діяльності. В Україні концепція соціально відповідального бізнесу та процес соціального звітування з'явилися порівняно недавно і тільки поступово входять в практику корпоративного управління [7].

Така ситуація свідчить, по-перше, про відсутність теоретичного обґрунтування і практичного досвіду у переважній більшості вітчизняних підприємств в сфері соціально відповідального; по-друге, вказує на нерозуміння переваг «стандартизованих» звітів (значущості стандартизованим звітам додає можливість чи необхідність проходження аудиту і, як результат, більша довіра до них користувачів і

більший вплив на нематеріальну складову вартості бізнесу) [5].

За період із 2005 року по травень 2010 року вітчизняних 38 компаній опублікували 55 нефінансових звітів у різних форматах, у тому числі: 47 Звітів про прогрес (COP), 7 звітів за системою GRI (всі від учасників Глобального договору ООН в Україні), 6 нефінансових звітів іншого формату [7]. В Україні сформувалася група компаній-лідерів нефінансового звітування, що визначають напрям його розвитку, виконуючи роль першопрохідців [11]. Динаміка рейтингу соціально відповідальних компаній України з 2011 по 2013 рік представлена в табл. 2. Для формування рейтингової оцінки компанії розглядаються за рядом показників: соціальний звіт як інструмент діалогу з суспільством; системність в управлінні КСВ; відкритість та системність у взаємодії з зацікавленими сторонами (максимум – 100 балів).

Рейтинг соціально відповідальних компаній України з 2011 по 2013 рік [10]

Місце (рейтинговий показник)	2011	2012	2013
1	Група «СКМ»	Метінвест	ДТЕК
	79,25	97,2	89,25
2	Київстар	ДТЕК	АрселорМіттал Кривий Ріг
	75,56	95,04	87,56
3	Ніко	Група «СКМ»	Платинум Банк
	70,92	87,34	86,92
4	МТС	АрселорМіттал Кривий Ріг	Група «СКМ»
	70,87	76,44	85,39
5	Оболонь	Київстар	Оболонь
	68	74,95	75,5

З наведеної табл.2 можна зробити висновок, що перші місця в рейтингу соціально відповідальних компаній України в 2011-2013 рр. займають компанії СКМ, ДТЕК, Метінвест (єдині в Україні компанії, які підготували звіти за стандартом GRI), які мають на сайтах сторінки, присвячені їх соціально відповідальній діяльності, портал з корпоративної соціальної відповідальності компанії СКМ.

Одним із ключових моментів, які спонукають вітчизняні компанії складати нефінансові звіти, є вплив глобалізаційних процесів, прагнення виходу на світові ринки, необхідність формування сталої репутації компанії в суспільстві. Соціальний звіт в Україні – це один із способів подолати недовіру інвесторів, сприяти гармонізації відносин у суспільстві, а також провести аудит соціальної діяльності компанії, яка у більшості випадків має хаотичний характер [5].

Висновки. Як свідчать результати проведеного дослідження, більшість компаній всього світу публікують звіт зі сталого розвитку, підготовлений згідно стандарту GRI. Міжнародний стандарт звітності із сталого розвитку GRI дозволяє підготувати звіт високого ступеня комплексності та деталізації оцінки діяльності компанії за всіма сферами корпоративної соціальної відповідальності. До переваг використання звітів про сталий розвиток можна віднести: розвиток уявлення зацікавлених сторін про вплив сталого розвитку та його процесів на навколишнє середовище; можливість довести до свідомості широкого кола громадськості інформацію про дії компанії з метою реалізації соціальних програм; прогноз та покращення політики управління ризиками, покращення репутації компанії; збільшення інвестицій в прозорі підприємства

В Україні відсутня широка практика підготовки нефінансових звітів. Основними факторами, що сприяють впровадженню міжнародних стандартів з нефінансової звітності вітчизняними корпораціями є: розвиток інноваційних процесів політики корпорацій; підвищення ефективності корпоративного управління; співпраця з зацікавленими сторонами; розвиток соціальних реформ; збереження і відновлення навколишнього середовища. Всі ці напрямки будуть сприяти інтеграції корпорацій в

міжнародний ринок, що дозволить країнам перейти до сталого розвитку економіки в цілому.

Таким чином, соціальна звітність українських компаній поки що знаходиться на етапі активного розвитку, переймання закордонного досвіду провідних світових корпорацій та адаптації його до національних особливостей ведення бізнесу.

4 Список використаних джерел

1. Жук В.М. Бухгалтерський облік: шляхи вирішення проблем практики і науки: [монографія] / В.М. Жук. - К.: ННЦ «Інститут аграрної економіки», 2012. - 454 с.
2. Жук В.М. Екологічні аспекти бухгалтерського обліку в агропромисловому виробництві / В.М. Жук // Агроекологічний журнал. - 2012. - № 2. - С. 18-23.
3. Жураковська І.В. Відображення складових інтелектуального капіталу у звітності підприємств України / І.В. Жураковська // Облік і фінанси. – 2014. – № 1(63). – С. 13-19.
4. Історія GRI [Електронний ресурс] // Медіаресурс Ecorussia. – Режим доступу: <http://www.ecorussia.info/ru/ecopedia/global-reporting-initiative>.
5. Король С. Нефінансова звітність підприємств [Текст] / С. Король / Київського національного торговельно-економічного університету. – 2011. – № 6. – С. 102-113.
6. Кутузова М. КСО: мифы и реальность [Електронний ресурс] / М. Кутузова // Экономика России: XXI век. - № 20. – Режим доступу: http://www.ruseconomy.ru/nomer20_200511/ec18.html. – Назва з екрану.
7. Нефінансова звітність: інструмент соціально відповідального бізнесу [Електронний ресурс] / К.: 2010. – 82 с. - Режим доступу: http://www.svb.org.ua/sites/default/files/Nefinansova_zvi_tnist.pdf. – Назва з екрану.
8. Отчетность в области устойчивого развития [Електронний ресурс] // Global Reporting Initiative (GRI). – Режим доступу: <https://www.globalreporting.org/languages/russian/Pages/default.aspx>.

9. Соціальна (нефінансова) звітність компаній [Електронний ресурс] / Соціальна відповідальність в промисловому бізнесі // Електронний курс ДВНЗ «КНУ». – Режим доступу: <http://www.kneu.dp.ua/moodle-new/course/view.php?id=120>.

10. Центр розвитку «КСО» представляє оцінку сайтів крупнейших банком України [Електронний ресурс]. – 2012. – Режим доступу: <http://www.csr-review.net/tsentr-razvitie-kso-predstavlyaet-otsenku-saytov>.

11. Шаповал В. Становлення інституту нефінансової (соціальної) звітності в Україні [Електронний ресурс] / В.Шаповал // Інституціональний вектор економічного розвитку. – №2. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/iver/2009_2_1/article/5_49-61.pdf. – Назва з екрану.

12. Шигун М.М. Корпоративна соціальна звітність як перспектива інформування про людський капітал вітчизняних компаній [Текст] / М.М. Шигун, Т.В. Давидюк // Вісник Запорізького національного університету. – 2011. – № 1(9). – С. 173-178.

13. Sustainability reporting and integrated reporting [Electronic resource] // IAS Plus. – Mode of access:

<http://www.iasplus.com/en/resources/sustainability/sustainability>.

14. The official site of United Nations Environment Programme Finance Initiative [Electronic resource]. - Mode of access: <http://www.unepfi.org>.

15. The official site of Account Ability [Electronic resource]. - Mode of access: <http://www.accountability.org>.

16. The official site of Corporate Social Reporting [Electronic resource]. - Mode of access: <http://www.reportingcsr.org>.

17. The official site of International Organization for Standardization [Electronic resource]. - Mode of access: <https://www.iso.org>.

18. The official site of Sustainability Accounting Standards Board [Electronic resource]. - Mode of access: <http://www.sasb.org>.

19. Value of sustainability reporting [Electronic resource] // A study by Ernst & Young LLP and the Boston College Center for Corporate Citizenship. – Mode of access: [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/ACM_BC/\\$FILE/1304-1061668_ACM_BC_Corporate_Center.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/ACM_BC/$FILE/1304-1061668_ACM_BC_Corporate_Center.pdf).